

Генерал-лајтнант ДУШАН КВЕДЕР

О НЕКИМ ОСНОВНИМ ПОЈМОВИМА И ИЗВОРИМА НАШЕ ВОЈНЕ МИСЛИ

После величанствене победе у рату наша Армија је прешла у период своје мирнодопске изградње. Она је, ослањајући се на богате ратне традиције наших народа и многобројна искуства других народа, у суровим условима рата и затегнутој послератној међународној ситуацији, полагала темеље нашег војног дела и изграђивала своју војну мисао. Та је мисао већ постојала у нашој живој пракси и нашла свог одраза у изградњи Армије и њеној обуци. У садашњем периоду свог развитка наша Армија улаже своје напоре и за теоретско оформљење својих погледа, тј. за формулисање поставки своје војне идеологије, доктрине и науке. У оквиру тих напора, овај чланак има за циљ да допринесе свој удео у рашишћавању основних појмова и термина војног дела и да, са те стране, олакша оријентацију у изналажењу извора за изградњу и оформљење наше војне мисли.

Ове дефиниције и мишљења, природно, никако не претендују да имају дефинитиван карактер. То су само лични, за сада сређени погледи аутора на постављена питања. Коначна кристализација изнетих појмова може бити тек резултат свестране анализе и дискусије ширег колектива руководећег кадра наше Армије.

Под војним делом подразумеваћемо војну стварност и војну мисао. Под војном стварношћу подразумеваћемо конкретне ратове, који су у току или су се већ завршили и сву осталу објективну стварност (на пример материјална средства) која је производ војне мисли, а под војном мисли онај део војног дела који се односи на целокупну умну делатност на изградњу војне идеологије, доктрине и науке (види шему).

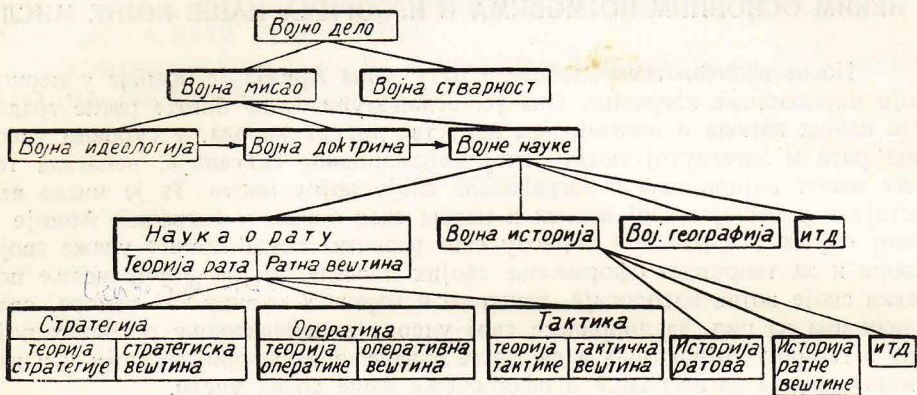
Војна наука. Наука, у најширем смислу речи, као један од видова друштвене наградње, обухвата цео низ научних грана које су се развиле у самосталне науке и које се, по својој сродности, предмету и методу, могу сврстати у специјалне групе, као на пр.: друштвене науке (политичка економија, наука о држави, итд.), техничке науке (грађевинарство, металургија, итд.), медицинске науке (анатомија, физиологија, итд.) и томе слично. Тако исто постоји низ наука које се односе на војну делатност и које можемо сврстати у војне науке.

У групу војних наука¹⁾, или простије у војну науку, спада наука о рату, односно ратна наука, као главни, водећи елеменат. У смислу науке о

¹⁾ У свакидашњем говору војне науке називају се просто „војна наука“ (у једнини), иако то није прецизно, пошто се ту ради уствари о целом низу наука. У смислу „војне науке“, односно „војна наука“ наилазимо у другим језицима следеће изразе: Военная наука, Military science, Les sciences militaires, Wehrwissenschaften или Militärwissenschaften.

рату код нас је уобичајено да се употребљава термин „војна наука“, у ужем смислу речи, што, по нашем мишљењу, није прецизно, ако узмемо у обзир да израз „војни“ претставља појам шири од појма „ратни“ који се односи само на рат.

ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ПОДЕЛЕ ВОЈНОГ ДЕЛА

Као што између наука не постоје и не могу да постоје строге границе, пошто се оне између себе преплићу, тј. елементи једних улазе у друге и обратно, тако и војне науке, у већој или мањој мери, садрже и елементе осталих (друштвених, техничких, природно-математичких, итд.) наука. Неке од војних наука се чак у целости ослањају на поједине науке из других група и у суштини претстављају једну од варијанти тих наука, као на пример: војна географија, војна топографија, фортификација, разне науке о изградњи ратне технике, балистика, војна педагогија и методика обуке, итд.

Између наука о рату и осталих војних наука постоји тесна повезаност и међусобна условљеност. Остале војне науке, а у првом реду наука о ратној техници, битно утичу на поставке науке о рату својим открићима и проналасцима. С друге стране, поставке и захтеви науке о рату утичу на развитака и праваца осталих војних наука.

У групу војних наука, односно у војну науку, спада такође војна историја. Војна историја, која са своје стране претставља уједно и део опште историје човечанства, у ствари обухвата низ наука, односно научних дисциплина од којих су основне: Историја ратова, која проучава развитака ратова и ратних догађаја и Историја ратне вештине, која се бави проучавањем еволуције метода борбених дејстава. Те две основне дисциплине, које су се развиле у самосталне науке, тесно су везане једна за другу, као што је пракса везана са теоријом, те се, обично, и проучавају заједно. Поред тога, свака од војних наука има своју историску дисциплину, као, на пример, историја артиљерије (тактика и техника), итд.

Наука о рату¹⁾ је наука о припреми народа и државе за рат, о вођењу рата и његовом обезбеђењу свим изворима и снагама државе, које јој политика ставља на расположење. Наука о рату се дели на три саставна дела: стратегију, оперативку²⁾ и тактику, од којих свака претставља науку за себе.

Рат је продужење политике насилним средствима. Али ту дефиницију не треба схватити тако да је рат само продужење политике, коју су до избијања ратних дејстава водиле државе које су ступиле у рат; њу треба схватити и тако да је рат продужење политике коју и у току ратних дејстава воде државе међу собом. То значи да рат у целости зависи од политике владајуће класе у држави.

Политику делимо на политичку стратегију и политичку тактику. Однос између политике и рата, на тај начин, добија свој одраз у зависности њихових главних саставних делова, тј. ратне стратегије од политичке стратегије.

Конкретно: пошто савремени рат неминовно захтева ангажовање целокупних економских и морално-политичких снага народа и држава, природно је да се и ти фактори морају одражавати у науци о рату. Баш због тога се наука о рату у многоме приближава групи друштвених наука. Економска и морално-политичка питања, која, иначе, сама за себе, припадају посебним наукама, улазе истовремено, са одређеним својим поставкама, као интегралан део у ратну науку. Међутим, та питања не улазе и не могу да улазе у науку о рату као посебне дисциплине, одвојене и изоловане од других чисто војних питања. Економска и морално-политичка питања преплићу се са свим војним питањима, чине са њима дијалектичку целину како у науци о рату уопште, тако и у њеним саставним деловима — стратегији, оперативи и тактици. У савременим условима не можемо да замислимо да економска и морално-политичка питања претстављају делове само науке о рату уопште, а да не улазе као саставни делови у њене елементе — стратегију, оперативку и тактику. Или, конкретније речено: питања економске и морално-политичке природе, уколико се она тичу рата, данас не спадају само у делокруг највишег државног и војног руководства, које се бави општим проблемима рата, већ морају претстављати битни, интегрални део свих анализа и одлука руководилаца који решавају проблеме стратегије, оператике и тактике. Стратегија је, на пример, већ давно изашла из оквира „чисте стратегије“, која се бави искључиво војним, „професионалним“ проблемима ван економских и морално-политичких елемената ситуације. То важи, иако у мањој мери, за оперативку, па чак и за тактику.

Наука о рату се састоји из две главне компоненте: теориског дела — теорије рата и примењеног дела — ратне вештине, тј. вештине примене теорије рата на пракси. Компоненте науке о рату конкретно долазе до изражаја у њеним саставним деловима — стратегији, оперативи и тактици. Оне имају своју теорију стратегије, теорију оператике и теорију тактике,

¹⁾ У смислу термина „наука о рату“ наилазимо у другим језицима следеће термине: Военная наука, Science of War, La science de guerre, Die Lehre vom Krieg.

²⁾ Место израза „оперативна вештина“, у смислу елемента „науке о рату“, овде смо употребили израз „оператика“ који се већ понекад употребљава у нашој Армији. Као што се из каснијег текста види, израз „оперативна вештина“ употребљава се у чланку у другом, ужем смислу, упоредо са називима „стратегиска вештина“ и „тактичка вештина“, као елементи „ратне вештине“.

а у својој примени изражавају се у стратегиској, оперативној и тактичкој вештини.

Теорија рата или ратна теорија.¹⁾ Свака наука има свој теориски део који истражује, уопштава и излаже збир закона, начела и поступака, којима су подређене све појаве из одређене области природе или друштва. Према томе, и наука о рату има свој теориски део, теорију рата, која истражује, уопштава и излаже опште законе, начела и поступке из области рата, или, конкретније, припреме и извођења ратних дејстава. У својим саставним деловима теорија рата се изражава у теорији стратегије, теорији оператике и теорији тактике.

Међутим, у историји развика војне мисли нису сви идеолози и све армије признавали ратној вештини карактер науке, па, према томе, и нису признавали вредност и оправданост теорије рата. Потцењивање научног метода у ратној пракси долазило је чак и до његовог одрицања, признавања само ратне вештине, ратне умешности као продукта делатности генија и талента, као продукат интуиције и воље војсковођа. Та су схватања резултат разних идеалистичких, субјективистичких и волунтаристичких погледа на свет оних идеолога који, не признавајући науку о друштву, преносе тај поглед и на војно дело, не признавајући му карактер науке. Природно је, да таква штетна схватања, одсуство сваке научне анализе, неминовно доводи до авантуризма у вођењу рата.

Ми смо далеко од тога да потцењујемо и умањујемо стварну улогу коју војсковође, војни руководиоци, њихова умешност, иницијатива и воља играју у ратној пракси. Исто тако би неправилно било сматрати да се вођење рата своди на просто, механичко, извршавање закона, правила и научних норми теорије рата.

Марксистички филозофски материјализам нас учи да историја друштва и савремени друштвени живот нису збир случајности нити производ само идеја, интуиције и воље појединих „великих“ личности, већ да проучавање друштва и његове историје претставља науку, ништа мање егзактну од осталих, на пример, природних наука. Према томе, и рат, као нека врста комбинације друштвених и техничких проблема (пошто у њему учествују и људи и техника), има своје законитости, које постоје у друштву и у техници. Те законитости, сложене и разгранате, безусловно постоје и могу се упознати и теориски уопштити, упркос тога што су појаве у ратној пракси у разним околностима тако разнообразне и богате по својим формама. Насупрот схватањима многих буржоаских идеолога, који су се, додуше, докопали до материјалистичког схватања научног карактера ратне теорије, али који метафизички гледају на њене законе и начела као на вечне и непроменљиве, дијалектички метод посматра те законе и начела у њиховом настајању, развиту, мењању и ишчезавању.

Ратна вештина. Ниједна се наука не изражава и не исцрпљује само у својој теорији. Ако би наука постојала само ради теорије, онда не би имала ни свог оправдања, јер никоме не би била потребна. Свака теорија, да би била наука, постоји ради своје примене у пракси. Према томе, и наука о рату, односно њена теорија — теорија рата, постоји ради праксе, ради

¹⁾ У смислу појма теорија рата сусрећемо у литератури и термине „војна теорија“, „теорија ратне вештине“.

своје примене. Уколико о свакој науци можемо рећи да се састоји из две компоненте — из теориског и примењеног дела — утолико то можемо рећи и о науци о рату, јер и у њој видимо њен теориски део — теорију рата и њен примењени део — ратну вештину.

Било би вулгарно, механистички, тако схватити однос између теорије и примене, односно између теорије рата и ратне вештине, као да тобоже људска мисао најпре ствара и оформљује теорију, коју после, као готову човек примењује у пракси. Стварно, процес развитка теорије и примене претставља дијалектичку целину, чији елементи условљавају један другог и непрестано упливишу један на другог. Историски, прва ступа на позорницу ратна вештина. Из ње људска мисао изводи теориске закључке, проналази у њој законитости које примењује у даљој пракси, да би се њоме опет обогатила за нове теориске закључке, итд. Због тога су и закони, начела и постулати теорије рата, одређене историске етапе, правилни и корисни само у оној мери, уколико су у сагласности и уколико се заснивају на најновијим ратним искуствима. Теорија је утолико истинита, правилна и корисна, уколико се подудара са искуствима своје примене у пракси.

За разлику од других наука чије се теорије налазе у процесу непрекидне примене у пракси, и обрнуто, чија примена, увек, у вишој и савршенијој форми, непрестано обогаћује и развија теорију, наука о рату није у стању да непрекидно проверава и обогаћује своју теорију у ратној пракси. Због тога се и развитак науке о рату, њене теорије и њене вештине, врши у скоковима, од рата до рата. Да се не би у размацима између ратова нашла у стагнацији, теорија рата проналази средства у облику експеримената, ратних игара, маневара и томе слично, да би у њима проналазила и проверавала нове поставке и уз научне анализе и теориске комбинације задржала континуитет свога развитка.

Дакле, ратна пракса је сврха науке о рату, теорије рата. Теорија рата претвара се у ратну праксу преко ратне вештине, битне компоненте науке о рату. Вештина примењивања теорије рата у пракси претпоставља не само дубоко знање теорије, него и велику умешност у коришћењу теориских поставки за потребе конкретне ситуације. У ратној вештини долазе до изражаја високи квалитети ратника — знање, умешност, снажљивост и воља.

Карактер науке о рату. Већ давно у историји човечанства наука је прешла границе између појединих народа и држава и постала је заједничка тековина и заједничко добро читавог човечанства. „Наука је општељудска“.¹⁾ Данас се не може замислити нека ограничена национална наука, која би била заснована само на свом властитом националном искуству и проналасцима. То исто важи и за науку о рату, у првом реду за њену теорију, за теорију рата. И она је заједничка својина читавог човечанства, јер тековине једног народа врло брзо постају својина и осталих народа. На то не може битно утицати чак ни чињеница што поједине државе љубоморно крију своје проналаске и искуства путем најстрожијих мера чувања војних тајни.

¹⁾ Едвард Кардељ: *Говор на свечаном заседању Словеначке академије знањности и уметности*, 12 децембра 1949 године.

Међутим, то не значи да је степен развитка науке о рату и њена форма једнака код свих народа. Поготово то важи за практичан, примењени део науке о рату, за вештину примењивања теорије рата у пракси. Вештина примењивања теорије у пракси, примена науке, увек зависи од специфичних погледа на свет и конкретних историских, географских, економских, морално-политичких и других услова сваке земље. Због тога наука о рату, као општељудска својина, у својој примени, у појединим земљама, добија свој специфичан карактер; поготово ратна вештина, па према томе и њени саставни делови, стратегиска, оперативна и тактичка вештина, који поред својих општих, заједничких начела, добијају и своја специфична начела својствена појединим државама. Та специфична начела, на која наилазимо у војној науци у разним државама, у разним историским периодима, детерминисана су разним војним идеологијама и војним доктринама армија и држава.

Овде се постављају два питања.

Прво: да ли, и у којој мери, учења савремених буржоаских армија имају карактер науке? Анализом тих учења, чак и на први поглед, дошли бисмо до закључка да бисмо погрешили, ако их једноставно и у целости прогласимо за ненаучна. У њима се може наћи низ начела и поставки које су данас заједничке готово свим армијама света, а у многим гранама војних наука код њих су постигнуте чак и крупни научни успеси и открића. Према томе, по извесним својим елементима њихово учење безусловно носи научни карактер. Међутим, по својим основним концепцијама, које извиру, у првом реду, из методологије њихове војне идеологије, то учење не може имати научни карактер, већ се претвара у псеудо-науку.

Друго: ако је наука општељудска својина, у којој се мери може говорити, на пример, о нашој, совјетској, америчкој науци о рату? Опште законитости војног дела данас су свуда исте. Међутим, као што опште у стварности постоји само кроз појединачно, тако се и опште законитости војног дела појављују кроз специфичне — нашу, совјетску, америчку, итд. — науке о рату.

Војна идеологија. Примена сваке науке у праксу и руководећа начела те примене у свакој појединој држави зависе, у првом реду, од идеологије руководеће класе у дотичној држави, од њеног погледа на свет. То важи за све, а у првом реду за друштвене науке, па, према томе, и за науку о рату. Онај део идеологије, тј. погледа на свет одређене класе, који се односи на војно дело, назива се војна идеологија. Односно, другим речима, војна идеологија је примена општих друштвено-политичких погледа на посебно подручје, на подручје војног дела. Према томе и војна идеологија је производ одређених социјално-економских односа унутар друштва и господства одређене класе, и претставља специфичну форму друштвеног сазнања, одраз друштвеног бића. Њен предмет, објекат, је војно дело у најширем смислу речи.

Војна идеологија задире у сва принципијелна питања војног дела, конкретно, у питања науке о рату. Она решава питања карактера рата, карактера и основних проблема изградње армије, основних ратних задатака државе, основних начина њиховог решења, итд.

Владајућа војна идеологија главни је елемент који у науку о рату сваке земље уноси црте специфичности. Истовремено и наука о рату, њен развитак, њена открића и проналасци испољавају јак утицај на војну идеологију и упливишу на њене поставке. Војна идеологија одређене земље може бити правилна, не само ако одговара општим историским перспективама развика друштва, него и ако је у складу са законима теорије рата и ратне вештине, научног предвиђања карактера будућег рата и тенденција у развиту ратне технике и оружаних снага. Војна идеологија, дакле, при своје поставке и у теорији рата и у ратној вештини, дајући им истовремено јединствену усмереност.

Свака војна идеологија, као и сваки поглед на свет, има изричито класни карактер. У савременим условима поделе друштва на две основне класе — пролетаријат и буржоасију, војна идеологија може бити само: пролетерска, прогресивна војна идеологија, која се заснива на марксизму-лењинизму и његовој филозофији, на дијалектичком материјализму, и буржоаска, реакционарна, која почива на идеалистичком погледу на свет. Унгар те принципијелне поделе постоји и мноштво разних варијаната у сагласности са сложеном класном структуром и историским развојем савременог друштва.

Пролетерска војна идеологија је једна и јединствена, као што је један и јединствен и марксистичко-лењинистички поглед на свет. Размишљање, које се данас појављује у погледима на војно дело између наше земље и Совјетског Савеза, не своди се, дакле, на то да постоји једна посебна совјетска и једна посебна наша пролетерска војна идеологија, већ на то, да наша земља, као претставник доследног марксистичко-лењинистичког погледа на свет, данас изграђује доследну пролетерску војну идеологију, док Совјетски Савез, идући путем ревизионизма, уноси у њу буржоаске погледе на свет.

Наша Партија је у идеолошкој борби против ревизионизма већ много допринела за изградњу пролетерске војне идеологије, која одговара садашњем стадији историског развика друштва. Наш је задатак да продужимо теориска истраживања на том пољу и да допринесемо свој удео на изградњи пролетерске војне идеологије, пошто је то први и најважнији предуслов за правилност поставке наше војне доктрине и науке.

Војна доктрина. Под војном доктрином требало би подразумевати збир оних начела према којима се наука о рату прилагођава потребама одређене армије с обзиром на конкретне и специфичне историске, географске, економске, морално-политичке и друге услове и могућности те земље и ратне традиције њене армије.

Између војне идеологије и војне доктрине постоји тесна повезаност и зависност (условљеност). Војна доктрина уствари претставља конкретизацију и примену опште, класне војне идеологије на конкретне, специфичне услове одређене земље. Војна идеологија руководеће класе провејава читаву војну доктрину армије. Зато пролетерска војна идеологија мора да прожима читаву нашу војну доктрину, јер без тога не може бити говора о правилној оцени свих националних специфичности земље и њеног утицаја на конкретизацију поставке науке о рату, њене теорије, а поготово њене вештине, на наше специфичне услове.

Војна доктрина својим начелима провејава целокупну науку о рату одређене земље, тј. њену стратегију, оперативку и тактику, дајући им специфичан, национални карактер, тј. она уноси црте специфичности у све поставке науке о рату, од општих питања стратегије до тактике најнижих јединица. Према томе, стратегија, оперативка и тактика разних армија, поред заједничке основе, имају и низ посебних, специфичних црта и одлика.

Јединствена војна доктрина, која преко систематске обуке армије, постаје својина целокупног командног и борачког састава армије, усмерава целу армију ка јединственом схватању теориских поставки и практичних упута науке о рату у условима одређене земље.

Војна доктрина наше Армије црпи своја начела из стварности наше земље, из њених унутрашњих и спољних услова прошлости, садашњости и будућности. Она се заснива, у првом реду, на оним принципима на којима почива стваралачка примена учења марксизма-лењинизма у Народноослободилачком рату, Народној револуцији и изградњи социјализма.

Традиције наше Армије и конкретна искуства из последњег рата претстављају главни основ наше војне доктрине. А те традиције и искуства су се рађали и развијали у идејама и деловању руководећег кадра наше Армије, а у првом реду њеног Врховног команданта друга Тита. Наша доктрина се није коначно теориски оформила и није се ни могла оформити у току рата. Ниједна армија не успева да у току самог рата оформи и уопшти нова начела доктрине, иако та начела постоје и живе у самој пракси. То је задатак теориских анализа послератног периода, које су сада у току.

Полазна тачка за систематизацију начела наше војне доктрине је свакако то, да конкретно одредимо у чему се састоји наша стварност, тј. услови земље, армије и будућег вероватног ратишта. Потребно је, према томе, до краја рашчистити питање у чему се састоји и какви су конкретно специфични историски, географски, економски, морално-политички и други услови и традиције, који треба да упливишу и одређују конкретна начела наше војне доктрине. Тек тада конкретна начела доктрине могу бити јасно и недвосмислено формулисана. Тек тада се могу дефинитивно решити таква основна питања сваке доктрине као што су, на пример, питање основне форме борбених дејстава, улога и значај ватре, удара и маневра, организације и формације, итд. Тек тада, на крају, могуће је постићи јединство мисли у армији и потребну идејност у њеној обуци.

Извори наше војне мисли. Сматрали смо за потребно да најпре теориски размотримо основне појмове војног дела и дамо њихову сажету дефиницију, садржину и карактеристичне црте, да би затим могли прећи на конкретизацију тих питања, на разматрање о изворима наше властите војне мисли. При томе ћемо се најпре осврнути на питање које у данашње време проузрокује најживље дискусије у нашој Армији, тј. на питање коришћења совјетске војне мисли и њихових искустава у условима наше земље.

Пре свега, треба поћи са становишта да се и војна мисао у Совјетском Савезу састоји из елемената које смо теориски анализирали — војне идеологије, војне доктрине и војне науке и да питање коришћења совјетских скватања треба анализирати кроз те елементе, независно од тога да

ли је у Совјетском Савезу прихваћена иста интерпретација поменутих појмова, или не.

У светлости идејне борбе између наше Партије и руководства СКП(б) питању коришћења поставки војне идеологије, изражених у војној мисли у Совјетском Савезу, треба приступити критички и темељито. Наш је задатак да из њихове војне идеологије издвојимо и искористимо све оне поставке које су поставили Лењин и Фрунзе развијајући учење Маркса и Енгелса о рату и армији, као и све оне поставке каснијих совјетских војних идеолога који нису напустили основне ставове Лењина по војним питањима. С друге стране, ми морамо одбацити све оне поставке које потичу из хегемонистичке политике и политике заступања само својих себичних интереса на штету и терет светског пролетаријата и малих народа.

Совјетска војна мисао изградила је своју властиту војну доктрину проверавајући и усавршавајући је на пракси. Она се заснива на економском и морално-политичком потенцијалу совјетске земље, на традицијама и искуствима њене армије, географским условима земље и предвиђањима будућег рата. Та доктрина провејава совјетску војну науку и изражава се у првом реду у карактеру закона, правила, поступака и норми њихове ратне вештине. Природно је, да армија, као што је наша, са различитим горе наведеним условима, није могла ни у ком случају да у целости прими принципе те доктрине, ако није хтела да она буде заснована на нереалним основама и претпоставкама. Наша Армија, у првом реду, није могла да прихвати оне поставке совјетске доктрине у којима су дошле до изражаја ревиизионистичке тенденције њихове војне идеологије.

Иако су услови совјетске и наше земље различити у својим основним цртама, то ипак не значи да су различити у свему и да нема међу њима и неких заједничких црта. Према томе, наш је задатак да пронађемо оно заједничко и да га искористимо за наше потребе, одбацујући оно типично њихово, што је за нас нереално, па, према томе, неупотребљиво и без користи.

За изградњу наше војне доктрине веома је важно извући поуке из методологије совјетске војне доктрине, из начина прилажења конкретном решавању питања науке о рату. Било би погрешно сматрати да совјетска војна доктрина претставља склоп догми и шаблона, и да је управо због тога неупотребљива за наше услове. Својствено је совјетској доктрини да еластично примењује све своје принципе, саобразно њиховим конкретним условима. Ради се, дакле, о томе да се правилно схвати та одлика совјетске доктрине и прихвати њен нешаблонски елеменат да би се стваралачки користио у нашим условима.

Нарочито је драгоцено за нашу Армију коришћење поставки совјетске војне науке. Други светски рат претстављао је силан потстрек за развитак војне науке, а у првом реду науке о рату у Совјетском Савезу. Носећи на својим леђима тежиште ратних напора, Совјетска армија морала је војну науку развити до крајњих граница савремености, ако је хтела побеђивати и победити у рату. Совјетска наука о рату из времена Другог светског рата, изражена, у првом реду, у ратним искуствима, претставља богати извор научног материјала. Зато ту науку треба темељито да користимо, нарочито оне дисциплине које за нас имају особити значај. Наш је,

дакле, задатак да одвојимо те законе и начела совјетске војне науке од оног признака који им додају њихова војна идеологија и доктрина, и да их у пуној мери искористимо за наше потребе. Ово нарочито важи за ратовање на равничастом земљишту у условима већих густина трупа и технике. Међутим, треба имати у виду да су и нека питања науке о рату у Совјетској армији заостала у свом развиту, било услед поставке њихове идеологије и доктрине, било услед специфичних услова земљишта. У таква питања спадају, на пример, планинско ратовање, партизанско ратовање, самостална дејства мањих јединица, итд. Елементе за научну обраду тих питања, која су баш за нашу Армију од прворазредне важности, мораћемо тражити из других извора.

За нашу Армију претставља велики интерес и кинеска војна мисао. Величанствене победе кинеске Народноослободилачке армије и њихова ратна пракса очигледно доказују правилност поставки које су у пролетерску војну идеологију унели кинески војни идеолози. Кинески ослободилачки рат развијао се у приликама које су у многоме сличне нашим условима, зато би требало да што више користимо поједине елементе и начела њихове војне доктрине, па и војне науке. Истина, данас још немамо довољно могућности да користимо њихову литературу, али би требало што пре отклонити и ту сметњу.

Међутим, било би погрешно сматрати да су совјетска и кинеска искуства једини извор који треба користити. Наш је задатак да проучимо и искористимо све поучне тековине свих армија, укључујући буржоаске и империјалистичке, а нарочито тековине Америчке и Енглеске армије. Ми, природно, не можемо прихватити поставке њихових војних идеологија, које се у основном заснивају на идеалистичким погледима на свет, ми се, такође, не можемо користити оним поставкама њихових доктрина, које су засноване на њиховим специфичним условима; али, ми можемо критички проучити поставке њихових доктрина у погледу, на пример, дејства мањих јединица, дејства у посебним условима пошумљеног и тешко пролазног земљишта и томе слично. Ми морамо пажљиво пратити, у првом реду, развитак науке о рату у тим земљама. Треба безусловно имати пред очима да се наука о рату и већи део наука које јој се приближују или јој служе као помоћне, у западном империјалистичком свету данас не налазе у стагнацији, већ да постижу и значајне резултате. Те резултате треба брижљиво да пратимо. У том погледу и за војне науке у целости важе одлуке III Пленума ЦК КПЈ о коришћењу научних постигнућа читавог света, па и западног.¹⁾

Ми смо дужни да се осврнемо и на искуства побеђених армија, немачке и италијанске, која, такође, могу пружити поучне елементе за нашу војну мисао. Неоспорна је чињеница да и у тим армијама није било баш све негативно и труло, из простог разлога што те армије не би биле у таквом случају у стању да се у току рата пробију чак до Лењинграда, Москве, Стаљинграда, Кавказа, Египта и на обале Атлантика. Најзад, и њихов неуспех претставља једно ратно искуство, како у теориском, тако и у применом, како у идеолошком, тако и у стратешком, оперативном и тактичком смислу.

¹⁾ Због тога су за наш командни кадар значајне одлуке Пленума о учењу страних језика, као неопходан услов за могућност коришћења страних научних тековина.

Ето, у таквој мери и таквом обиму требало би, по нашем мишљењу, да наша Армија користи поуке стране војне мисли.

Међутим, за једну самосталну армију сви ти извори могу да буду само од другостепеног значаја. Основне поставке, како војне доктрине, тако и војне науке, могу да се црпе само из властитих извора и традиција. Зато је та основна компонента постала у данашњој етапи основни предмет проучавања и анализа руководећег кадра наше Армије.

Кроз наша правила, литературу и обуку армије већ у све јачој мери струји наша стварност. Наш је задатак да те поставке теориски разрадимо и оформимо.

Ми можемо црпети богата искуства из равније војне историје наших народа до закључно Првог светског рата, у првом реду за поставке наше војне доктрине, а у извесној мери и за савремену ратну теорију. У послератном периоду, свакако, нисмо обратили довољно пажње на проучавање и коришћење искуства тог ранијег периода наше историје.

Такође би била грешка занемарити, или чак одбацити, целокупни развитак војне мисли у старој југословенској војсци. Не би требало полазити од претпоставке да је све у старој војсци било погрешно и штетно. У том погледу и за војну мисао важи оно што је друг Ђилас рекао на III Пленуму: „Треба знати да историја није ни почела нити се завршава с нама и да је наша епоха — макар колико значајна и преломна — само један беоцуг у њеном кретању“. Међутим, ни из наше прошлости се не може узети макар шта било. Јасно је да морамо одбацити унапред сву трулу идеалистичку идеологију бивше војске, која с нама нема ничег заједничког. Не би требало некритички преузети ни поставке војне доктрине које су се често косиле са развитком науке о рату, нити пак, многа застарела и некритички од буржоаских армија преузета начела војних наука других земаља. Међутим, у старој војсци можемо пронаћи многа здрава, оригинална схватања доктрине, која правилно одражавају специфичне историске традиције, економске и географске услове земље. Многи млађи прогресивни писци постављали су у штампи веома оригинална начела, нарочито из области тактике. Наша је дужност подврћи критичкој анализи то прогресивно наслеђе из старе војске и користити се њиме.

Као историски најмлађе и најближе, и по обиму најбогатије јесте искуство наше vlastite нове Армије из последњег рата, које живи у нама самима. Оно претставља основни костур око кога се данас изграђује целокупна наша војна мисао. Баш у тим искуствима треба тражити основне поставке, у првом реду наше војне доктрине, а у великој мери и науке о рату. То је сазнање, може се рећи, данас већ продрло у целу Армију. Међутим, у том правцу стоје пред нама још крупни и замашни задаци. Да бисмо могли прећи на стварну систематизацију последњег ратног искуства, ми морамо, уз најширу сарадњу масовних организација, прикупити историску грађу, утврдити периодизацију развитка рата, средити хронологију и дати верне историске приказе појединих борбених дејстава. Само тако срећена грађа може нам створити услове за систематско студирање, анализирање и извлачење поука и искустава из ратне прошлости, које треба да се одразе у поставкама наше војне доктрине и науке о рату.

Међутим, било би погрешно очекивати да ћемо ми у искуствима нашег последњег рата наћи све и увек пуне одговоре на питања која треба решити. Ми то нећемо моћи, прво, због тога што многе ствари застаревају услед непрекидног кретања историје напред, а друго, што за многа питања, која у армији треба решити, немамо примера из рата и потребног искуства. Ово последње нарочито важи за тактику примене разних техничких родова војске и других техничких средстава, која у току рата нису могла да се развију због објективних узрока. То значи, да ћемо у изградњи принципа употребе тих техничких средстава морати обилно да користимо поставке и искуства других, иностраних армија. У сваком случају, наша савремена војна доктрина не може бити она иста, која је провејавала борбена дејства у Народноослободилачком рату, пошто су се услови у многоме изменили. Такође, ни начела наше науке о рату не могу остати иста, јер је и она коракнула напред у свом развоју.

Према свему реченом, у изградњи наше војне доктрине и науке полазимо од своје властите ратне прошлости, а у првом реду од искустава нашег последњег рата. При томе не можемо градити нашу војну мисао само на властитим искуствима; њу треба да оснивамо и на општим принципима војних наука. Али, пошто се ти принципи код сваког народа изражавају на својствен, специфичан начин, то они морају ући у нашу војну мисао на свој, оригиналан начин, који се заснива на историском развоју наше земље и Армије.

* *

*

Ми смо у овом чланку покушали да допринесемо објашњењу основних појмова и термина војног дела и да укажемо општи оквир извора за изградњу наше војне мисли, сматрајући да је то један од услова за даља теориска истраживања. Наша је намера била да допринесемо свој удео у циљу постигнућа јединственог схватања изнетих појмова и стварања јединственог језика. Међутим, у оквиру једног таквог чланка ми смо могли само да поставимо нека питања. А да би се на њих могло исцрпно и правилно одговорити, биће потребне многобројне анализе, које ће нам помоћи да оформимо начела и поставке наше војне идеологије, војне доктрине и науке. Иако наша млада Армија већ данас ради на том пољу, ипак јој претстоје још многи и велики напори.

III Пленум нашег ЦК, својим поставкама, отворио је нове перспективе и створио повољне услове за научни рад, позивом на борбу мишљења ослободио духове од последњих остатака натуреног нам догматизма и шаблонизма, још јаче развио смелост и вољу за самосталним размишљањем и својим поставкама о проширењу социјалистичке демократије створио услове за проширење круга оних који самостално стварају.